

Įveikti penkias kalnų perėjas

Ilgasis mano motinos žygis

1949–1950 m.

Prieš pat tėvams išvykstant iš Dzindžou, motinai buvo suteikta sąlyginė narystė Partijoje padedant mero pavaduotojui, atsakingam už Moterų federaciją, – jis įtikino, kad to reikia keliaujant į naują vietą. Šis sprendimas reiškė, kad po metų ji galės tapti tikrąja nare, jeigu bus nuspręsta, kad ji įrodė esanti to verta.

Tėvai turėjo prisijungti prie daugiau kaip šimto žmonių grupės, keliaujančios į pietvakarius, daugiausia į Sičuaną. Grupėje dominavo vyrai, komunistai valdininkai iš pietvakarių. Buvo kelios mandžiūrės, ištekėjusios už sičuaniečių. Keliaudami jie pasiskirstė į dvi dalis ir gavo žalias armijos uniformas. Kelyje vis dar siautė pilietinis karas.

1949 m. liepos 27 d. mano močiutė, daktaras Sia ir artimiausi motinos draugai, dauguma įtarinėjami komunistų, atėjo į stotį jų išlydėti. Jiems stovint perone ir atsisveikinant, mano motiną draskė prieštaringi jausmai. Iš dalies ji jautėsi tarsi paukštis, tuojau išsiveršiantis iš narvelio ir nuskriesiantis dangun. Bet čia pat spėliojo, kada vėl išvys – o gal ar vėl išvys – šiuos mylimus žmones, ypač motiną. Kelionėje grėse

pavojai, o Sičuanas tebebuvo Gomindano gniaužtuose. Be to, 1 600 kilometrų – nesuvokiamai toli, ir ji nė nenutuokė, ar dar kada nors pavyks grįžti į Dzindžou. Baisiau norėjosi verkėti, bet ji sulaukė ašaras – nenorėjo, kad jos motina dar labiau įsiliūdėtų. Peronui dingus iš akių, mano tėvas mėgino ją guosti. Sakė, kad ji turinti būti stipri, kad, kaip jauna studentė, prisidėjusi prie revoliucijos, ji privalanti įveikti penkias kalnų perėjas – visiškai pakeisti požiūrį į šeimą, profesiją, meilę, gyvenimo būdą ir fizinį darbą, patirti sunkumų ir traumų. Partijos teorija skelbė, kad išsilavinusiems žmonėms, tokiems kaip ji, reikia liautis būti buržujais ir suartėti su valstiečiais, sudarančiais daugiau kaip keturis penktadalius gyventojų. Motina buvo šimtus kartų girdėjusi tas teorijas. Ji sutiko, kad siekiant naujosios Kinijos reikia reformuotis ir pačiai; tiesą sakant, kaip tik buvo parašiusi eilėraštį, kad ateityje jos laukia „smėlio audros“ iššūkis. Bet ji taip pat troško švelnumo ir asmeninio supratingumo, ją erzino tai, kad to nesulaukia iš tėvo.

Traukiniui pasiekus Tiandziną, maždaug 400 kilometrų į pietvakarius, reikėjo sustoti – baigėsi geležinkelio linija. Tėvas pasakė norįs aprodyti jai miestą. Tiandzinas buvo didžiulis uostas, kur dar neseniai JAV, Japonija ir nemažai Europos šalių turėjo koncesijas – ekstrateritorinius anklavus (generolas Siue mirė prancūzų koncesijoje Tiandzine, nors mano motina to nežinojo). Ištisi kvartalai buvo pastatyti pagal skirtingus užsienietiškus stilius, stovėjo pilni didingų pastatų: elegantiškų amžių sandūros prancūzų rūmų; lengvų itališkų *palazzi*, perdėtų vėlyvojo rokoko austrovengriškų miestiečių namų. Neregėta aštuonių skirtingų tautų santalka, ir visos jos stengėsi padaryti įspūdį viena kitai bei kinams. Mano motina, mačiusi tik kresnus, sunkius pilkus japonų bankus, pažįstamus iš

Mandžiūrijos, ir žaliastogius rusų bankus švelniai rausvomis ir gelsvomis sienomis, šitokius pastatus išvydo pirmą kartą. Tėvas buvo skaitęs daug užsienio literatūros ir jį visada žavėjo europietišku pastatų aprašymai. Bet ir jis pirmą kartą išvydo juos savo akimis. Motina suprato, kad jis labai stengiasi uždegti ją entuziazmu, bet vis tiek paniurusi vaikštinėjo gatvėmis, apsodintomis kvapniais japoniniais svirmedžiais. Ji jau ilgėjosi savo motinos ir niekaip nepajėgė nusikratyti pykčio ant mano tėvo, kad jis negalėjo jos paguosti, kad buvo nelankstus, nors ji ir suprato, kad jis nerangiai stengiasi ją prablaškyti.

Nutrūkusi geležinkelio linija buvo tik pradžia. Kelionę tęsti teko pėsčiomis, o pakelėje tykojo vietos žemvaldžių pajėgos, banditai ir Gomindano kareivių daliniai, pasilikę artinantis komunistams. Visa grupė turėjo tik tris šautuvus, vienas jų – mano tėvo, bet kiekvienoje kelio atkarpoje vietos valdžia atsiųsdavo lydėti kareivių būrį, paprastai su pora kulkosvaidžių.

Kasdien tekdavo sukarti ilgą kelią, dažnai vos pereinamais takais, nešiniems miegmaišiais ir kitu turtu ant kuprų. Buvę partizanai jautėsi prie to pratę, o mano motinos padai jau po pirmos dienos nuėjo pūslėmis. Ji niekaip negalėjo sustoti pailsėti. Bendrakeleiviai patarė vakarais pamirkyti kojas karštame vandenyje ir išleisti skystį praduriant pūsles adata ir plauku. Nuo to iškart palengvėdavo, bet kitą dieną, kai reikėdavo vėl leisti į kelią, varstydavo skausmai. Ji kasryt sukąsdavo dantis ir stumdavosi pirmyn.

Kelio dažnai visai nė nebūdavo. Eiti buvo klaiku, ypač lyjant: žemė virsdavo slidžiu dumblu, ir motina tiek griuvinėjo, kad nė nebesuskaičiavo. Vakarais visa būdavo murzina. Pasiekus nakvynės vietą krisdavo ant žemės ir gulėdavo nebeįstengdama nė krustelėti.

Vieną dieną jiems teko per smarkią liūtį nueiti beveik 50 kilometrų. Temperatūra pakilo gerokai aukščiau 32 laipsnių, motina kiaurai permirko nuo lietaus ir prakaito. Teko kopti į kalną – ne itin aukštą, tik apie 900 metrų, bet motina jautėsi visiškai pervargusi. Miegmaišio ryšulys slėgė tarsi sunkus akmuo. Akis užpylė nuo kaktos plūstantis prakaitas. Kai išsižiodavo gaudydama orą, atrodydavo, kad niekaip neįtraukia į plaučius tiek deguonies, kad įkvėptų. Prieš akis sukosi tūkstančiai žvaigždučių ir ji vos vilko kojas. Pasiekusi viršūnę manė, kad vargai baigti, bet leistis žemyn buvo beveik taip pat sunku. Atrodė, kad blauzdų raumenys virto drebučiais. Kraštas buvo laukinis, o status siauras takelis vedė skardžio pakraščiu, nuo kurio būtų kritusi iš šimtų metrų aukščio. Kojos drebėjo ir ji buvo tikra, kad nusiris į bedugnę. Kelissyk turėjo įsitverti medžio, kad nenugarmėtų.

Perkopus kalną, kelią užtvėrė kelios gilios, sraunios upės. Vanduo siekė jai juosmenį, vos pavyko nepaslysti. Vienos upės viduryje ji susvirduliavo, atrodė, kad srovė tuojau nuneš, bet vienas vyras pasilenkė ir ją sugriebė. Ji vos nepratrūko raudoti, ypač dėl to, kad tą pačią akimirką pamatė draugę, per upę nešamą vyro. Nors jis buvo aukšto rango valdininkas ir turėjo teisę važiuoti mašina, atsisakė šios privilegijos, kad galėtų lydėti žmoną.

Mano tėvas nenešė mano motinos. Ji su asmens sargybiniais vežė džipais. Rango suteikė jam teisę gauti transportą – džipą arba žirgą, nelygu, kurį įmanoma. Motina dažnai vildavosi, kad jis ją pavėžės ar bent jau į džipą paims jos miegmaišį, bet jis taip ir nepasisiūlė. Vos nenuskendusi upėje, tą vakarą ji nusprendė išsiaiškinti. Diena buvo klaiki. Negana to, ji visą laiką vėmė. Nejau jis negali kartais leisti pavažiuoti jo džipu? Jis

atsakė negali, nes šitaip išskirtų ją iš kitų, juk važiuoti mašina ji neturinti teisės. Jam atrodė, kad reikia kovoti su ilgaamže kinų nepotizmo tradicija. Be to, mano motina ir turinti patirti sunkumą. Kai ji paminėjo, kad jos draugę vyras neša rankomis, mano tėvas paprieštaravo, kad tai visai kas kita: draugė esanti komunistė veteranė. Ketvirtajame dešimtmetyje ji vadovavusi partizanų daliniui kartu su Kim Ir Senu, vėliau tapusiu Šiaurės Korėjos prezidentu, ir pasibaisėtinomis sąlygomis šiaurės rytuose kovojusi su japonais. Ilgame jos revoliucinės karjeros kančių sąrašė puikavosi ir pirmojo vyro netektis: Stalino įsakymu jam įvykdyta mirties bausmė. Mano motina negali prilygti šiai moteriai, pasakė mano tėvas. Ji – tik jauna studentė. Jei kitiems žmonėms pasirodys, kad ji lepinama, bus bėdos.

– Tai tavo pačios labui, – pridūrė jis ir priminė, kad dar nėra patenkintas jos prašymas suteikti narystę Partijoje. – Gali rinktis: arba sėdi į mašiną, arba stoji į Partiją, bet ne abu kartu.

Jis kalbėjo teisingai. Revoliucija iš esmės priklausė valstiečiams, o valstiečių gyvenimas buvo nepaliaujamai alinantis. Jie ypač jautriai žiūrėdavo į žmones, kurie mėgavosi patogumais ar jų siekdavo. Visi, dalyvaujantys revoliucijoje, turėdavo įdiržti, kad pasidarytų atsparūs vargams. Tėvas tai pasiekė Janane ir partizanaudamas.

Motina teoriškai tai suprato, bet vis tiek nepaliovė mąstyti, kad tėvas nė kiek negaili, nors ji visą laiką bloguoja ir neturi jėgų, pėdina nešina miegmaišiu, prakaituoja, vemia, o kojos švininės.

Vieną vakarą nebeištvėrė ir pirmą kartą pravirko. Grupė paprastai nakvodavo, pavyzdžiui, tuščiuose sandėliuose ar klasėse. Tą naktį jie miegojo šventykloje, susispaudę ant grindų. Tėvas gulėjo šalia. Vos pravirkusi ji nusigręžė nuo jo ir įsikniaubė

į rankovę, kad nebūtų girdėti kūkčiojant. Tėvas iškart atsibudo ir skubiai delnu užspaudė jai burną.

– Neverk garsiai! Jei kas išgirs, sukritikuos.

Būti sukritikuotai buvo rimtas reikalas. Tai reiškė, kad bendražygiai pasakys, jog ji neverta dalyvauti revoliucijoje, gal net bailė. Ji pajuto, kaip jis skubiai įbruka jai saujon skepetaitę raudai užslopinti.

Kitą dieną motinos dalinio vadovas, tas pats, kuris ją išgelbėjo krentančią upen, pasivedėjo ją šalin ir pasakė girdėjęs skundų, jog ji verkusi. Žmonės kalbėję, kad ji elgiasi kaip išnaudotojų klasės poniutė. Jis pats ją užjaučiąs, bet turįs persakyti, ką iš kitų girdėjęs. Gėda verkti nuėjus kelis žingsnius. Ji nesielgianti kaip tikra revoliucionierė. Nuo tada motina nė sykio neverkė, nors dažnai norėdavo.

Klampojo toliau. Pavojingiausia vieta, kurią jiems teko pereiti, buvo Šandongo provincija, vos prieš porą mėnesių atitekusi komunistams. Vieną kartą jie ėjo per gilų slėnį, o iš viršaus pasipylė kulkos. Motina pasislėpė už akmens. Šaudė apie dešimt minučių, nurimus paaiškėjo, kad vienas iš grupės žuvo mėgindamas apeiti užpuolikus; pasirodė, kad tai banditai. Dar kelis sužeidė. Žuvusįjį palaidojo pakeleje. Tėvas ir kiti valdininkai sužeistiesiems atidavė žirgus.

Žygiavę keturiasdešimt dienų, patyrę daugiau susirėmimų, jie pasiekė Nandzingo miestą, esantį maždaug už 1 100 kilometrų tiesiai į pietus nuo Dzindžou, Gomindano vyriausybės sostinės. Jis buvo vadinamas Kinijos krosnimi, ir rugsėjo viduryje ten vis dar buvo karšta it orkaitėje. Grupė apsistojo kareivinėse. Bambukiniame čiuzinyje ant motinos lovos anksčiau čia nakvojusiųjų prakaitas buvo įspaudęs tamsų žmogaus siluetą. Alinančioje kaitroje grupė turėjo dalyvauti karinėse

pratybose, mokytis susisukti miegmaišį, vyturus, kuo greičiau susikrauti kuprinę ir treniruotis žygiuoti su manta. Vilkėjo chaki spalvos uniformomis ir šiurkščios medvilnės marškiniais bei apatiniais. Uniformos turėjo būti užsagstytos iki pat smakro, niekada nebuvo leidžiama prasisegti apykaklės. Motinai buvo sunku kvėpuoti, jos nugarą, kaip visų, dengė didžiulė, tamsi prakaito dėmė. Taip pat jie dėvėjo dvigubo audinio medvilnines kepures, tvirtai prigludusias prie galvos, kad nekyšotų plaukai. Dėl to motina gausiai prakaitavo, kepurės kraštas amžinai permirkdavo.

Retsykiais juos išleisdavo ir ji visų pirma puldavo suryti kelių porcijų ledų. Daugelis grupės žmonių niekada nebuvo lankęsi didmiestyje, neskaitant trumpo stabelėjimo Tiandzine. Ledai juos nepaprastai džiugino, jie pirko juos parsinešti bendražygiams į kareivines, stropiai vyniojo į baltus rankšluostelius ir kišosi į krepšius. Kai iš jų likdavo tik šlapia vieta, negalėdavo savo akimis patikėti.

Nandzinge jiems reikėjo klausytis politinių paskaitų, kartais skaitomų būsimąjį Kinijos vadovą Deng Siaopingą ir būsimąjį užsienio reikalų ministro generolą Čen I. Motina ir kiti sėdėdavo ant Centrinio universiteto vejos, pavėsyje, o pranešėjai dvi ar tris valandas stovėdavo svilinančioje saulėkaitoje. Net ir tokioje kaitroje jie pakerėdavo klausytojus.

Vieną dieną motina ir jos dalinys turėjo kuo greičiau tekini su nešuliais nubėgti kelis kilometrus iki respublikos įkūrėjo Sun Jatseno kapo. Grįžus motinai ėmė mausti pilvo apačią. Tą vakarą kitoje miesto vietoje vyko Pekino operos spektaklis, vaidino viena didžiausių Kinijos žvaigždžių. Mano motina iš savo motinos perėmė Pekino operos pomėgį, tad nekantriai laukė vaidinimo.

Tą vakarą jie su bendražygiais vora nužygiavo į operą, maždaug už aštuonių kilometrų. Tėvas važiavo mašina. Pakeliui motinai ėmė stipriau skaudėti pilvą ir ji susiruošė grįžti, bet vis dėlto ėjo toliau. Vidury spektaklio skausmas pasidarė nepakeliamas. Ji priėjo prie sėdinčio tėvo ir paprašė parvežti namo. Apie skausmą nesakė. Jis pažvelgė, kur vairuotojas, ir pamatė, kad šis klausosi net išsižiojęs. Vėl atsigręžęs į motiną, paklausė:

– Kaip galiu gadinti jam pramogą vien todėl, kad mano žmona užsimanė išeiti?

Motina prarado bet kokį norą aiškinti, kaip baisiai skauda, ir skubiai nusigręžė.

Varstoma didžiausių skausmų, pėsčia parėjo į kareivines. Akyse viskas sukosi. Regėjo juodumą su ryškiomis žvaigždėmis, jautėsi, tarsi klampotų per vatą. Nebematė kelio ir pati nebesuprato, kaip ilgai eina. Atrodė, visą amžių. Grįžus kareivinės buvo tuštutėlės. Visi, išskyrus sargybinius, išėjo į operą. Ji šiaip ne taip nušliaužė į lovą, o lempos šviesoje pamatė, kad kelnės permirkusios krauju. Vos pasiekusi lovą nualpo. Ji neteko kūdikio. O šalia nieko nebuvo.

Truputį vėliau grįžo tėvas. Važiuitas parsigavo anksčiau už daugumą kitų. Rado lovoje suglebusią motiną. Iš pradžių manė, kad ji tik pavargusi, bet tuomet pastebėjo kraują ir suprato, kad ji netekusi sąmonės. Nusiskubino ieškoti gydytojo, o šis nusprendė, kad ji tikriausiai persileido. Kadangi buvo armijos gydytojas, neturėjo patirties ir nežinojo, ką daryti, todėl paskambino į miesto ligoninę ir paprašė atsiųsti greitąją. Ligoninė sutiko – bet tik su sąlyga, kad už greitąją ir skubią operaciją bus sumokėta sidabriniais doleriais. Nors savų pinigų neturėjo, tėvas nedvejodamas sutiko. Jei būdavai revoliucijos dalyvis, automatiškai gaudavai sveikatos draudimą.

Motina vos nenumirė. Jai reikėjo perpilti kraują ir išgrandyti gimdą. Kai po operacijos atmerkė akis, išvydo prie lovos sėdintį tėvą. Pirmi jos žodžiai buvo tokie:

– Noriu skirtis.

Tėvas puolė atsiprašinėti. Jis nė nenutuokė, kad ji nėsčia, – tiesą sakant, ir ji pati ne. Motina žinojo, kad mėnesinės vėluoja, bet manė, kad tikriausiai dėl alinančio žygio. Tėvas sakė nežinojęs, kas tas persileidimas. Pažadėjo ateityje būti dėmesingesnis ir vis kartojo, kaip ją myli, kad pasitaisys.

Kol motina gulėjo panirusi į komą, jis išskalbė jos kruvinus drabužius – kinų vyrams tai labai neįprasta. Galiausiai motina sutiko neprašyti skyrybų, bet pasakė norinti grįžti į Mandžiūriją toliau studijuoti medicinos. Pasakė tėvui, kad niekada neįtiks revoliucijai, kad ir kaip stengsis; visada sulauks vien kritikos.

– Verčiau išvyksiu, – kalbėjo.

– Negalima! – nerimavo tėvas. – Tai bus suprata kaip sunkumų baimė. Būsi laikoma dezertyre, neturėsi jokios ateities. Net jei kolegija priims, niekada negausi gero darbo. Visą likusį gyvenimą būsi diskriminuojama.

Motina dar nežinojo, kad pasišalinti iš sistemos griežtai draudžiama, – kaip paprastai, tai buvo nerašyta taisyklė. Bet jo balse išgirdo nepaprastą rūpestį. Jeigu jau leidiesi dalyvauti revoliucijoje, niekad nepasitrauksi.

Motinai dar gulint ligoninėje, spalio 1-ą juos su bendražygiais išpėjo laukti ypatingos transliacijos per garsiakalbius, iškabinėtus ligoninėje. Visi susirinko klausytis, kaip Mao nuo Dangiškos ramybės vartų Pekine paskelbia įkuriąs Liaudies Respubliką. Motina rauduoja kaip vaikas. Manė, kad pagaliau radosi Kinija, apie kurią ji svajojo, dėl kurios kovojo ir kurios laukė, šalis, kuriai ji galės atsiduoti visa širdimi ir visa siela.

Klausydamasi Mao balso, skelbiančio, kad Kinijos žmonės pakilo ant kojų, ji priekaištavo sau, kad susvyravo. Jos kančios nublanko prieš didįjį Kinijos gelbėjimo reikalą. Ji nepaprastai didžiavosi, džiaugėsi tautiniais jausmais ir prisiekė sau niekada nesitraukti iš revoliucijos. Kai baigėsi trumpas Mao skelbimas, ji su bendražygiais ėmė valiuoti ir mėtyti į orą kepure – to Kinijos komunistai buvo išmokę iš rusų. Tuomet, nusišluostę ašaras, surengė nedidelę šventę.

Kelios dienos prieš persileidimą tėvai pirmą kartą oficialiai kartu nusifotografavo. Nuotraukoje abu su armijos uniformomis mašliai ir truputį ilgesingai žvelgia į objektyvą. Nuotrauka padaryta žymint jų įžengimą į buvusią Gomindano sostinę. Motina tuojau išsiuntė jos atspaudą savo motinai.

Spalio 3-ią tėvo dalinys iškeliavo. Komunistų pajėgos artėjo prie Sičuanu. Motina turėjo dar mėnesį likti ligoninėje, tuomet gavo šiek tiek pailsėti didinguose rūmuose, priklausiusiuose pagrindiniam Gomindano finansininkui Čiang Kaišeko svainiui H. H. Kungui. Vieną dieną jos daliniui pranešė, kad jie taps dokumentinio filmo apie Nandzingo išvadavimą statistais. Jiems davė civilinių drabužių, aprenė paprastais piliečiais, pasitinkančiais komunistus. Tokią rekonstrukciją, gana tiksliai, visoje Kinijoje rodė kaip dokumentiką – taip dažnai būdavo daroma.

Motina liko Nandzinge dar beveik du mėnesius. Retsykiais gaudavo tėvo telegramą ar pluoštą laiškų. Jis rašydavo kasdien, o laiškus išsiųsdavo vos radęs veikiantį paštą. Kiekviename kartojo, kaip labai ją myli, žadėjo taisyti, atkalbinėjo ją negrįžti į Dzindžou ir nedežertyruoti iš revoliucijos.

Gruodžio pabaigoje pasakė motinai, kad jai likusi vieta garlaivyje su kitais žmonėmis, užsibuvusiais dėl ligos. Jie turėjo

temstant susirinkti prieplaukoje – dėl Gomindano bombardavimų buvo pavojinga išplaukti dienos šviesoje. Prieplauką gaubė žvarbus rūkas. Keli žibintai buvo išjungti saugantis antskrydžių. Virš upės sniegą taršė šiaurys. Motina turėjo kelias valandas laukti uoste, beviltiškai trypdama sustingusiomis kojomis, apautomis tik standartiniais plonos medvilnės batais, pramintais išvadavimo batais; kartais ant jų padų būdavo užrašomi šūkių – pavyzdžiui, „Įveiksime Čiang Kaišeką“ ir „Apsaugokime savo žemę“.

Garlais nuplūkdė juos Jangdzės upe į vakarus. Pirmuosius 300 kilometrų, iki pat Ančingo miesto, judėjo tik naktimis, o dieną praleisdavo prišvartuojamas nendryne šiauriniame upės krante, kad nepastebėtų Gomindano lėktuvai. Laivu plaukė nemažai kareivių, denyje jie pastatė kulkosvaidžius, nestigo karinės įrangos ir amunicijos. Retsykiais pasitaikydavo susirėmimų su Gomindano pajėgomis ir žemvaldžių gaujomis. Kartą juos, slenkančius tarp nendrių prisišvartuoti dienai, smarkiai apšaudė, keli Gomindano kariai mėgino lipti į laivą. Motina ir kitos moterys pasislėpė po deniu, sargybiniai kovėsi. Laivui teko išplaukti ir inkarą mesti toliau.

Priplaukus Tris Jangdzės tarpeklius, kur prasideda Sičuanas ir smarkiai susiaurėja upė, jiems teko persėsti į du mažesnius laivus, atplaukusius iš Čongčingo. Kariniai kroviniai ir dalis sargybinių buvo perkelti į vieną laivą, likę žmonės – į kitą.

Jangdzės tarpekliai buvo žinomi kaip „pragaro vartai“. Vieną popietę staiga dingo ryški žiemos saulė. Motina nusiskubino į denį pažiūrėti, kas nutiko. Abipus upės stūksojo didžiuliai statmeni skardžiai, palinkę virš laivo, tarsi kėsintusi sutraiškyti. Skardžiai buvo vešliai apžėlę ir tokie aukšti, kad beveik nebuvo matyti dangaus. Kiekvienas atrodė vis statesnis

už ankstesnį, o galiausiai ėmė rodytis, kad iš dangaus nusileido koks nors galingas kalavijas ir perskėlė juos pusiau.

Kelias dienas laivelis grūmėsi su srove, sūkuriais, kriokliais ir povandeninėmis uolomis. Kartais srovė imdavo nešti atgal ir atrodydavo, kad jis bet kurią akimirką gali apvirsti. Motina dažnai galvodavo, kad tuojau trenksis į skardį ir suduš, bet vairininkui kassyk pavykdavo paskutinę minutę pasukti šalin.

Didžiąją dalį Sičuano komunistai užėmė tik pastarąjį mėnesį. Jame vis dar knibždėjo Gomindano dalinių, įstrigusių Čiang Kaišekui nustojus priešintis žemyne ir sprukus į Taiwaną. Sunkiausia akimirka ištiko, kai pirmąjį laivą, plukdantį amuniciją, tokių Gomindano kareivių gauja apmėtė sprogmenimis. Vienas pataikė taikliai. Motina stovėjo denyje, o maždaug už šimto metrų priešais ją sprogo laivas. Atrodė, užsiliepsnojo visa upė. Motinos laivo link atlėkė liepsnojantys medgaliai, rodėsi, kad jie niekaip neišvengs susidūrimo su degančiomis nuolaužomis. Bet kai susidurti jau atrodė neišvengiama, nuolaužos praplaukė pro šalį, prasilenkė vos per kelis centimetrus. Niekas neparodė nei baimės, nei palengvėjimo. Visi, regis, mirtinai apšalo. Dauguma pirmojo laivo sargybinių žuvo.

Motina atsidūrė naujo klimato ir gamtos pasaulyje. Tarpuklių skardžiai buvo apaugę milžiniškais kaliamų vijokliais, dėl to šturpi atmosfera atrodė dar egzotiškesnė. Nuo šakos ant šakos tarp vešlių lapų šokinėjo beždžionės. Po Dzindžou apylinkių lygumų pribloškė begaliniai didingi statūs kalnai.

Kartais laivas prisišvartuodavo prie siaurų juodo akmens pakopų, regis, be galo kylančių kalno šlaitu, o jų viršūnę dengdavo debesys. Kalno viršuje dažnai būdavo įsikūręs miestelis. Dėl nuolatinio tiršto rūko gyventojai turėdavo net dieną žibinti

rapšų aliejaus lempas. Buvo vėsu, nuo kalnų ir upės dvelkė drėgni vėjai. Mano motinai vietos valstiečiai atrodė siaubingai tamsūs, kaulėti ir smulkūs, daug aštresnių bruožų ir didesnių, apvalesnių akių negu žmonės, prie kurių ji buvo pratusi. Jie dėvėjo savotiškus turbanus iš ilgos balto audinio skiautės, užvyniotos ant kaktos. Kinijoje balta spalva žymi gedulą, ir motina iš pradžių pamanė, kad jie dėvi gedulo aprangą.

Sausio viduryje jie pasiekė Čongčingą, buvusį Gomindano sostinę per karą su japonais; ten motina turėjo persėsti į mažesnę laivelį kitai atkarpai iki Ludžou miesto, dar kokie pusantro šimto kilometrų aukšty. Ten ji gavo tėvo žinią, kad jos pasitikti siunčia sampaną ir kad ji galinti išsyk plaukti į Ibiną. Taip ji pirmą kartą išgirdo, kad jis gyvas ir pasiekė kelionės tikslą. Visos nuoskaudos jau buvo išgaravusios. Nematė jo ke turis mėnesius ir pasiilgo. Įsivaizdavo, kaip jis turėjo jaudintis, pakeliui išvydęs tiek vietų, aprašytų senovės poetų, ir juto šilumėlę tvirtai žinodama, kad pakeliui bus parašęs jai eilių.

Pavyko išplaukti tą patį vakarą. Nubudusi kitą rytą ji pajuto pro švelnią miglą prasiskverbusios saulės šilumą. Kalvos palei upę buvo žalios ir švelnios, ji galėjo atsilošti, atsipalaiduoti ir klausytis, kaip į sampano pirmagalį plaka vanduo. Tą popietę pasiekė Ibiną – buvo kinų Naujųjų Metų išvakarės. Miestas pirmiausia pasirodė jai kaip pamėklė – švelnus miesto vaizdinys, plūduriuojantis debesyse. Laivui artėjant prie prieplaukos ji dairėsi mano tėvo. Galiausiai įžiūrėjo neaiškų jo pavidalą migloje: jis stovėjo atsisagstęs armijos palatą, už nugaros – asmens sargybinis. Upės krantas buvo platus, smėlėtas ir grįstas akmenimis. Ji matė iki kalvos viršūnės kylantį miestą. Kai kurie namai stovėjo ant ilgų, plonų medinių atramų ir, regis siūravo vėjyje, tarsi bet kurią akimirką galėtų sugriūti.

Laivas prisišvartavo uoste, kyšulyje miesto smailėje. Laivninkas patiesė lentą, atėjęs tėvo asmens sargybinis nunešė motinos miegmaišį. Ji nuliuksėjo lieptu, o tėvas ištiesė rankas, kad padėtų nultipti. Viešai apsikabinti nederėjo, nors motina pastebėjo, kad jis džiaugiasi ne mažiau negu ji, ir jautėsi labai laiminga.